

Monika Popiołek

Szkoła Główna Handlowa

ISO 20771, czyli pierwsza międzynarodowa norma dotycząca tłumaczeń prawnych

Wstęp

Komitet techniczny ISO TC 37 rozwija od ponad pół wieku różne normy językowe, w tym wiele ważnych norm dotyczących terminologii, zasobów i kodów językowych, metodologii, leksykografii itp. Niektóre z nich są wykorzystywane w pewnym zakresie przez tłumaczy i firmy tłumaczeniowe. Jednak dopiero normy tworzone w ramach podkomitetu nr 5 (TC37/SC5) są przeznaczone konkretnie dla branży tłumaczeniowej.

Obecnie można wyróżnić kilka norm dotyczących tłumaczeń pisemnych, które są uznawane za kluczowe. Są to normy ISO 17100 (norma określająca podstawowe wymagania dotyczące tłumaczeń), ISO 20771 (norma dotycząca specjalistycznych tłumaczeń tekstów prawnych) i ISO 21999 (norma dotycząca zapewnienia jakości i oceny tłumaczeń).

Norma ISO 20771 *Specjalistyczne usługi tłumaczeniowe – Wymagania – Część 1. Tłumaczenia tekstów prawnych (Specialised translation services – Requirements – Part 1. Legal translation)*

Prace nad normą ISO 20771 rozpoczęły się w 2015 roku i zostanie ona opublikowana najpóźniej w 2019 roku. Jest to pierwsza z serii norm określających wymagania dla specjalistycznych tłumaczy tekstów prawnych. Prace nad ISO 20771 zainicjowano z następujących powodów:

- Nie ma do tej pory żadnej międzynarodowej normy lub jednolitego podejścia określającego wymogi i specyfikę tłumaczenia tekstów prawnych jako usługi specjalistycznej. Nie istnieją w tym zakresie również żadne normy regionalne.

- Nie ma do tej pory żadnego jednolitego znormalizowanego i obiektywnego podejścia systemowego, ani globalnej najlepszej praktyki, jeżeli chodzi o zapewnienie jakości w przekładzie tekstów prawnych.
- Nie ma żadnych regionalnych ani międzynarodowych norm określających wymagane kompetencje i kwalifikacje tłumaczy specjalistycznych świadczących usługi w zakresie przekładu prawnego.
- Nie ma żadnych ogólnie uznanych opisów kwalifikacji i znormalizowanych wymagań określających kompetencje zawodowe tej grupy tłumaczy specjalistycznych. W związku z tym, nie można było do tej pory stworzyć żadnego regionalnego ani międzynarodowego systemu certyfikacji dla tej grupy zawodowej.

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że norma ISO 17100 wprawdzie określa kompetencje i kwalifikacje dla tłumaczy profesjonalnych oraz bardzo dobrze definiuje podstawową terminologię i opisuje wymagane etapy procesu tłumaczeniowego, ale nie jest to jednak norma przewidziana do wdrożenia przez indywidualnych tłumaczy i nie można na niej oprzeć certyfikacji dla tłumaczy specjalistycznych.

Zakres stosowania normy ISO 20771

Norma ISO 20771 przede wszystkim określa wymagania w zakresie kompetencji i kwalifikacji tłumaczy tekstów prawnych, ich weryfikatorów i redaktorów. Opisuje także kluczowe procesy, zasoby, rozwój zawodowy, szkolenia i inne wymogi oraz zagadnienia ważne z punktu widzenia procesu świadczenia wysokiej jakości profesjonalnych usług, zgodnych ze specyfikacjami, przez tłumaczy tekstów prawnych.

Zastosowanie normy ISO 20771 ma również na celu umożliwienie tłumaczom tekstów prawnych zademonstrowanie swojego profesjonalizmu i wykazanie zgodności świadczonych usług z wymogami normy, specyfikacjami i oczekiwaniami klienta w odniesieniu do wysokiej jakości produktu tłumaczeniowego.

Tłumaczenia ustne i maszynowe są wykluczone z zakresu ISO 20771.

Kompetencje zawodowe i kwalifikacje tłumaczy tekstów prawnych w ujęciu ISO 20771

Punkt 4.1. normy określa kompetencje zawodowe tłumaczy tekstów prawnych, w tym opisuje szczegółowo następujące obszary kompetencji:

- tłumaczeniowe - specjalistyczne,
- językowe i tekstowe w języku źródłowym i docelowym,

- dziedzinowe w zakresie prawa,
- badawcze – w zdobywaniu i przetwarzaniu informacji,
- w zakresie kultury prawnej,
- techniczne.

Punkt 4.2. normy określa kwalifikacje zawodowe tłumaczy tekstów prawnych, w tym wymóg spełnienia przez profesjonalnego tłumacza tekstów prawnych przynajmniej jednego z kilku udokumentowanych kryteriów w odniesieniu do danej pary językowej. Pod uwagę brane są m.in.:

- uzyskanie na uczelni wyższej uznanego dyplomu ukończenia studiów w dziedzinie prawa oraz praktyka zawodowa w zakresie tłumaczenia prawnego równoważna trzem latom pracy w pełnym wymiarze,
- uzyskanie na uczelni wyższej uznanego dyplomu ukończenia studiów w dziedzinie translatoryki lub lingwistyki i studiów podyplomowych w zakresie prawa oraz praktyka zawodowa w zakresie tłumaczenia prawnego równoważna trzem latom pracy w pełnym wymiarze,
- uzyskanie uprawnień tłumacza przysięgłego zgodnie z przepisami krajowymi,
- uzyskanie na uczelni wyższej uznanego dyplomu ukończenia studiów w dowolnej dziedzinie i zdobycie uprawnień tłumacza tekstów prawnych certyfikowanego przez uprawniony podmiot krajowy oraz praktyka zawodowa w zakresie tłumaczenia prawnego równoważna trzem latom pracy w pełnym wymiarze,
- uzyskanie na uczelni wyższej uznanego dyplomu ukończenia studiów w dowolnej dziedzinie oraz praktyka zawodowa w zakresie tłumaczenia prawnego równoważna pięciu latom pracy w pełnym wymiarze.

Norma ISO 20771 określa w podobny sposób kompetencje i kwalifikacje weryfikatorów i redaktorów tekstów prawnych oraz opisuje wymogi dotyczące samego procesu tłumaczenia tekstów prawnych. Należy zauważyć, że niezwykle istotnym elementem międzynarodowych norm tłumaczeniowych, w tym ISO 20771, jest obowiązujący już od wielu lat wymóg weryfikacji wszystkich przetłumaczonych tekstów specjalistycznych przez osobę inną niż tłumacz, ale o podobnych kompetencjach i kwalifikacjach. Oto przykłady innych istotnych zaleceń zawartych w normie ISO 20771 :

- profesjonalny tłumacz tekstów prawnych powinien poświęcać przynajmniej 5% swojego czasu na rozwój zawodowy i ciągle zdobywanie wiedzy specjalistycznej (w tym uczestniczenie w szkoleniach, konferencjach, sympozjach, studiach i kursach doszkalających, warsztatach, pracach stowarzyszeń branżowych itp.),

- profesjonalny tłumacz tekstów prawnych powinien podpisywać z klientami stosowne umowy, pracować zgodnie ze specyfikacjami i dobrymi praktykami, podpisywać się na swoich tłumaczeniach w sposób określony wcześniej z klientem i przechowywać pełną dokumentację dotyczącą wykonanych tłumaczeń,
- profesjonalny tłumacz tekstów prawnych powinien dopełnić wszelkich wymogów zapewnienia i zachowania bezpieczeństwa oraz poufności wszystkich informacji i danych, w tym podpisywać na życzenie klienta stosowne zobowiązania do zachowania poufności i tajemnicy zawodowej,
- profesjonalny tłumacz tekstów prawnych powinien domagać się informacji zwrotnej i zawsze reagować stosownie na jej otrzymanie od klienta, weryfikatora czy redaktora,
- profesjonalny tłumacz tekstów prawnych powinien profesjonalnie reagować na wszelkie uzasadnione reklamacje i je uwzględniać,
- profesjonalny tłumacz tekstów prawnych powinien mieć wykupione odpowiednie ubezpieczenie od odpowiedzialności zawodowej i w sposób przejrzysty i rzetelny informować klientów o swojej specjalizacji, kwalifikacjach, dyspozycyjności, zakresie stosowania norm i dobrych praktyk oraz wszelkich innych czynnikach mających wpływ na jakość świadczonej usługi.

Podsumowanie

Norma ISO 20771 jest pierwszą międzynarodową normą specjalistyczną stworzoną z myślą o tłumaczach tekstów prawnych i ich klientach. Zawiera ona terminy i definicje stosowane w obrębie tej specjalizacji oraz określa wymagania w zakresie kompetencji i kwalifikacji tłumaczy tekstów prawnych, ich weryfikatorów i redaktorów, a także opisuje kluczowe procesy, zasoby, rozwój zawodowy i inne wymogi i zagadnienia istotne dla procesu świadczenia wysokiej jakości usług tłumaczenia prawnego i osób w ten proces zaangażowanych.

Normę ISO 20771 można rozpatrywać osobno lub w kontekście innych norm tłumaczeniowych. Na przykład, normy ISO 17100 i ISO 20771 są z założenia normami komplementarnymi – mają one na celu stworzenie ogólnych ram normalizacyjnych dla tłumaczeń pisemnych, przyczyniając się tym samym do profesjonalizacji tej branży w ogóle, jednocześnie określając profesjonalny poziom wymagań dla indywidualnych tłumaczy specjalistycznych.

Informacje dodatkowe

ISO 17100 – *Usługi tłumaczeniowe – Wymagania dotyczące świadczenia usług tłumaczeniowych*, to pierwsza międzynarodowa norma dotycząca usług tłumaczeniowych, która zastąpiła wcześniejszą normę europejską EN 15038. ISO 17100 została zatwierdzona przez CEN oraz oficjalnie opublikowana przez ISO w dn. 1.05.2015 r. Następnie, z inicjatywy i na zamówienie Polskiego Stowarzyszenia Biur Tłumaczeń (PSBT), Polski Komitet Normalizacyjny opracował polską wersję normy ISO 17100 i opublikował ją w dn. 10.11.2015 r. (jako PN-EN ISO 17100:2015).

Norma ISO 20771 *Specjalistyczne usługi tłumaczeniowe – Wymagania – Część 1. Tłumaczenia tekstów prawnych (Specialised translation services – Requirements – Part 1. Legal translation)* – zgłoszona została jako nowy projekt w 2015 r. i jej publikacja przewidziana jest na przełom 2018 i 2019 roku.

Norma ISO 21999 *Zapewnienie i ocena jakości w tłumaczeniach – modele i wskaźniki (Translation Quality Assurance and Assessment – Models and Metrics)* – zgłoszona została jako nowy projekt w 2016 r. i jej publikacja przewidziana jest na rok 2019.

ODNOŚNIKI INFORMACYJNE

<http://www.maart.com/blog/iso-17100-czyli-pierwsza-miedzynarodowa-norma-dotyczaca-uslug-tlumaczeniowych>

<https://www.iso.org/standard/59149.html?browse=tc>

<https://www.iso.org/standard/69032.html?browse=tc>

<https://www.iso.org/standard/72345.html?browse=tc>

Monika Popiołek, przewodnicząca Komitetu Technicznego PKN KT 256 ds. Języka, Terminologii i Tłumaczeń oraz Rady Sektora Zagadnień Podstawowych i Systemów Zarządzania w Polskim Komitecie Normalizacyjnym (PKN). Ekspert ISO TC37 od 2007 roku. Prezes Agencji MAart Sp. z o.o. od 1991 roku i Prezes Polskiego Stowarzyszenia Biur Tłumaczeń (PSBT) od 2010 roku. Tłumacz przysięgły i członek-ekspert TEPiS.